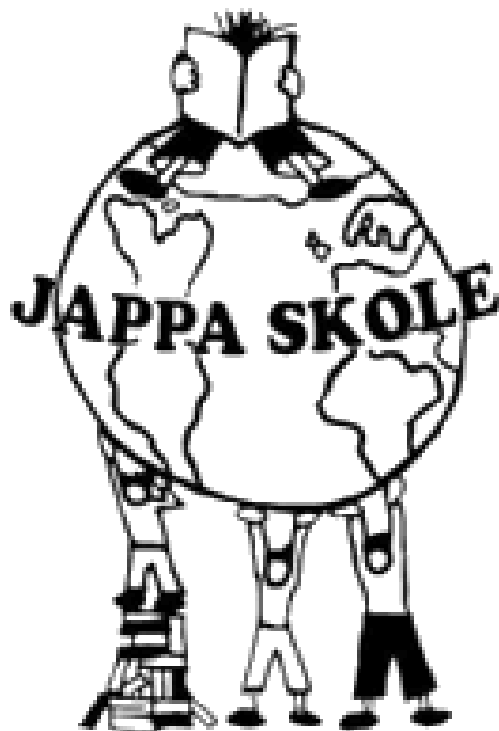

Plan for leseopplæring for alle trinn,

med lese,- og læringsstrategier.

Juni 2015

Innhold	Side
Forord.....	3
Leseopplæring på Jappa skole.....	4
Leseopplæring 1. trinn.....	6
Leseopplæring 2. trinn.....	8
Leseopplæring 3. trinn.....	10
Leseopplæring 4. trinn.....	12
Leseopplæring 5. trinn.....	14
Leseopplæring 6. trinn.....	16
Leseopplæring 7.trinn.....	18
Leseopplæring Velkomst.....	20
Vedlegg til leseplan for Velkomstklassen.....	22
Obligatoriske læringsstrategier.....	23
Lesing som grunnleggende ferdighet i alle fag.....	25
Veiledet lesing.....	27
Normalutvikling 1.- 7.trinn (Lesetrappa).....	28
Bibliotektimen.....	29
Leseguide for foresatte.....	30
Aktuelle nettsteder/lenker.....	31

FORORD

Med bakgrunn i Jappa skoles satsing på leseopplæring, har vi utarbeidet en egen plan som beskriver leseopplæringen for alle trinn.

Leseopplæringen skjer i alle fag. Alle lærerne er leselærere. Vi har tidligere utarbeidet læringsstrategier for hvert trinn. Skolens lærere har også deltatt på ulike kurs og kursrekker der leseopplæring har vært sentralt. Med dette som utgangspunkt fant vi det riktig å utvikle en systematisk leseplan gjeldene for hele skoleløpet ved Jappa skole. Planens innhold er også i tråd med kompetansemålene i Kunnskapsløftet 06.

I prosessen med å utarbeide planen har samtlige lærere deltatt. Det har vært diskusjoner på trinn og i plenum underveis. Ut fra dette er innhold og layout bestemt i skolens plangruppe, som består av lærere fra ulike trinn. Bibliotekar og lærer, Marit A. Johansen har vært svært sentral i arbeidet med planen.

Jappa skole er mottaksskole for minoritetsspråklige elever. Vår ”Velkomstklasse” kan ha elever fra 2. til og med 7.trinn. Plan for leseopplæringen tar her utgangspunkt i ”Grunnleggende norsk for språklige minoriteter” (Kunnskapsløftet 06). Avhengig av elevenes norskferdigheter og alder integreres elementer fra aktuelle trinn i undervisningen.

Under overskriften ”Materiell/metoder” på hvert trinn skisseres et utvalg metoder. Ut fra et profesjonelt ståsted vurderer og velger lærerne undervisningsmetoder i leseopplæringen tilpasset det enkelte trinn og elever. Det betyr at metodene kan variere fra trinn til trinn. Det sentrale er at man gjennomgående har fokus på best mulig læringsutbytte for elevene.

Planens ambisjon er å bidra til at leseopplæringen ved Jappa skole tilrettelegges på en slik måte at alle våre elever opplever leseglede, leseforståelse, og sikrer optimale muligheter for å utvikle den grunnleggende ferdigheten lesing.

En slik plan blir aldri ”ferdig”. Den må evalueres og jevnlig revideres og justeres i tråd med statlige og kommunale føringer og planer, samt elevenes leseutvikling. Dette må nødvendigvis bli et kontinuerlig arbeid, slik at Jappa skoles fokus på leseopplæring opprettholdes og sikres gjennom en til enhver tid kvalitativ og oppdatert plan.

Vårt uttalte mål med leseopplæringsplanen er å utvikle leseglede og funksjonelle leseferdigheter på alle trinn i alle fag.

May-Elin S. Lien

rektor

Leseopplæring på Jappa skole

Jappa skole har:

- **fokus på leseopplæringens betydning for elevenes læring.**
- **fokus på lesing i alle fag.**
- **tiltak som skaper leselyst og leseglede.**
- **beredskap for å hjelpe elever med lese - og skrivevansker.**

Lesing er en av fem grunnleggende ferdigheter.

I arbeidet med å utvikle elevenes leseferdigheter fokuseres det på fire komponenter. Det handler om å utvikle elevenes språklige ferdigheter, kodingsferdigheter, strategiske ferdigheter og engasjement for lesing (Kunnskapsløftet).

«Leseferdighet er evnen til å forstå, bruke og reflektere over skrevne tekster, for å oppnå sine mål, å utvikle sin kunnskap og potensial og delta i samfunnet». (OECD).

Vi skaper rom for lesing:

- Elevene har god tilgang på bøker i form av bokkasser i klasserommet, og på skolebiblioteket. Elevene skal alltid ha tilgang til ulike typer litteratur; for eksempel: skjønnlitteratur, faktabøker, fagbøker, småbøker, magasin/tidsskrift, tegneserier, aviser og internett.
- Hvert trinn har leseprosjekt to ganger i året, fortrinnsvis et skjønnlitterært og et fagbokprosjekt.
- Alle elevene får tilbud om lesekurs iløpet av skoleløpet.
- Alle trinn har en fast bibliotektime i uka.
- Elever presenterer bøker for hverandre.
- Lærere presenterer bøker for elever.
- Det informeres på foreldremøtene om lesing og forventninger til hjemmet.
- Barnebokfestivalen hver vår.
- 6.trinn er bibliotekassistenter og leseforbilder.
- Samarbeidsavtale med Grimstad bibliotek.

Undersøkelser har vist at barn som leser selvvalgt litteratur i 30 minutter hver dag, scorer bedre på lesing enn gjennomsnittet.

Tiltak for å sikre at barn leser nok:

- 15 minutters høytlesing på skolen hver dag.
- Minst 15 minutters lesing av selvvalgt bok på skolen.
- Minst 15 minutters lesing av selvvalgt bok hjemme.
- Det føres leselogg med underskrift av foreldre.

Gode lesere:

- Utnytter bakgrunnskunnskap
- Er aktive mens de leser
- Bearbeider og organiserer stoffet
- Skriver i tilknytning til lesing
- Snakker og diskuterer hva de leser
- Leser mye på eget initiativ

I motsetning til de gode leserne har vi de som:

- Går rett på lesingen uten å hente fram bakgrunnskunnskap
- Leser på en passiv måte
- Leser uten å bearbeide og organisere stoffet
- Ikke skriver i tilknytning til lesing
- Ikke snakker med andre om det de leser
- Ikke leser noe særlig utenom det som er pålagt

(Senter for leseforskning).

«Målet er at elevene skal lese for å forstå, og det er vår oppgave som lærere å gi dem verktøyene de trenger».

(Ingolv Austad, Lesesenteret).

Jappa skole

Plan for leseopplæring

1.trinn

	Kunnskapsløftet: Kompetansemål etter 1.trinn
Kompetansemål/ Mestringsmål (se K1-06 utover overskriftene)	Etter 1.trinn skal elevene kunne: • Muntlig kommunikasjon • Skriftlig kommunikasjon • Språk, litteratur og kultur
Læringsstrategi	• Lese bilder • Tankekart • Førlesingsforståelse, se på bilder og lese overskrift.

Tiltak

Samarbeid Skole/hjem	• Informerer foreldrene om leseopplæringen på første foreldremøte. Understreker viktigheten av et samarbeid hjem/skole.
---------------------------------	---

På skolen	Lesing • Arbeide med språklig bevissthet • Lytteleker • Rim, stavelser, framlyd, fonemer. • iMAL bokstavinnlæring (iMAL.no) • To nye bokstaver/lyder hver uke. • iMAL leselekse 4 dager i uka. • Elle Melle arbeidsbok A og B. • Gjenkjenne ordbilder; her, er, ser, jeg, deg, seg, en, ei, et, kan, fikk. • Høytlesing på skolen minst 20 minutter hver dag. • Leseprosjekt høst: Mamma Mø • Leseprosjekt vår: Lettlestbøker
	Skriving • Lære å skrive små og store bokstaver (stavskrift). • Skrive enkle ord (stavskrift). • Kan skrive de store og små bokstavene. • Kan bruke riktig blyantgrep • Kan riktig skriveretning • Kan etter hvert skrive ord og setninger • Hentediktat iMAL-ord.
	Bibliotek • Organisering av bibliotektimen. • Samarbeid med bibliotekar, (og folkebibliotek) når det jobbes med temaer, leseprosjekt og lesekurs. • Bibliotekassistentene presenterer bøker for elevene.

	Læringsmiljø • Utvalg av bøker i klasserommet • Bokstaver og tekst skal møte elevene hver dag • Tilgjengelig datautstyr (som lett kan tas i bruk) i kl.rom.
Hjemme	• 15 minutters fritidslesing med leselogg. • Tilpasset leselekse

Materiell

• iMAL.no • Elle Melle: Lese og skrivestart 1A • Elle Melle: Lese og skrivestart 1B • Bokstavplansjer/bokstavbrikker • Jørgen Frost-Språkleker • Løko, puslespill. • ABCen-Haugstad • Lesegøy • Damms Leseunivers. • Nettsteder til læreverk • NRK Super «Lesekorpset». • Bokser med ting som begynner på lydene.
--

Metoder

• iMAL.no • Veiledet lesing • Stasjonsundervisning • Lyderingsmetoden • Helordslesing

Evaluerings/utvikling

• Lese og språkutvikling som tema i utviklingssamtalen • iMAL kartlegging av bokstavkunnskap (til lesing og skriving). • Uketester • Carlsten, egen bok for trinn 1. (Gruppeprøver og individuelle prøver – enkeltelever ved behov). • Leseferdighet(UDIR) • Leseklar • Utviklingssamtaler
--

Jappa skole

Plan for leseopplæring

2.trinn

	Kunnskapsløftet: Kompetansemål etter 2.trinn
Kompetansemål/ Mestringsmål (se Kl-06 utover overskriftene)	Etter 2.trinn skal elevene kunne: • Muntlig kommunikasjon • Skriftlig kommunikasjon • Språk, litteratur og kultur
Lærings- strategier.	• Førlesing • Høytlesing med lesestopp. • Ordskjema. • Tegnekart/tankekart/utvidet tankekart. • Spørsmål til teksten • Parsamtaler.

Tiltak

Samarbeid Skole/hjem	• Leseopplæring er et tema på foreldremøter og i utviklingssamtaler. • 15 minutters fritidslesing med leselogg.
På skolen	Lesing • Repetere alle bokstavene. • 15 minutter høytlesing hver dag. • 15 minutters stillelesing hver dag. • Leseprosjekt to ganger i året. • Leseprosjekt høst: Damms leseunivers. • Leseprosjekt vår: Bildebøker. Lage egen bildebok. • Elever presenterer bøker for hverandre i bibliotektimen. • Repetert lesing (6 uker). • Læringsvenn • Lesekurs for de som ligger under bekymringsgrensen (høst og vår). • Lese faktatekster. • Stoppe opp ved vanskelige ord.
	Skriving • Finskrift • Skrive til bilder, setninger og enkle fortellinger. • Skrive enkle tekster om temaer eller hendelser. • Enkel tegnsetting (stor forbokstav og punktum), mellomrom mellom ordene. • Avskrift • Bruk av pc

	Bibliotek • Organisering av bibliotektimen. • Samarbeid med bibliotekar når det jobbes med temaer, leseprosjekt og lesekurs.
	Læringsmiljø • Bokkasser/lese krok i klasserommet • Bokstaver og tekst møter elevene hver dag.
Hjemme	• 15 minutters fritidslesing med leselogg. • Tilpasset leselekse

Materiell

• Elle Melle • Vi leser (Haugstad). • Arbeidsbøker (Haugstad). • Lesegøy • Damms leseunivers • Jeg kan Stavskrift A. • Mye kopiering av div. materiell (bl.a Ordriket).

Evaluerings/utvikling

• Se Jappas plan for kartleggingsprøver. • Testes i lese hastighet før og etter repetert lesing. • Utviklingssamtaler • Uketest
--

Jappa skole

Plan for leseopplæring

3.trinn

	Kunnskapsløftet: Kompetansemål etter 3.trinn
Kompetansemål/ Mestringsmål (se Kl-06 utover overskriftene)	Etter 3.trinn skal elevene kunne: • Muntlig kommunikasjon • Skriftlig kommunikasjon • Språk, litteratur og kultur
Lærings- strategier.	• Førlesing, under lesing, etter lesing. • Parsamtaler • Kommoden • Tankekart • Begrepsavklaring. • Ordskjema • Nøkkelord

Tiltak

Samarbeid Skole/hjem	• Leseopplæring er et tema på foreldremøter og i utviklingssamtaler.
På skolen	Lesing • Høytlesing på skolen minst 15 minutter hver dag. • 15 minutters fritidslesing med leselogg. • Leseprosjekt to ganger i året. Fagbokprosjekt på våren • Høytlesing med lesestopp • Repetert lesing • Stoppe opp ved vanskelige ord • Gjenfortelle • Lese tabeller, oppskrifter. • Lesekurs • Læringspartner • Høytlesing med lesestopp • Leseprosjekt høst: Donald Duck & co • Leseprosjekt vår: Prosjekt Faglitteratur.
	Skriving • Biodikt • Skrive sammenhengende. • Skrive små fortellinger og faktatekster. • Avskrift.
	Bibliotek • Organisering av bibliotektimen: lærerpresentasjon av bøker, bokanmeldelser. Presentasjon av bøker for hverandre. • Samarbeid med bibliotekar når det jobbes med temaer, leseprosjekt og lesekurs.

	Læringsmiljø • Kasser med bøker i klasserom. • Bokstaver og tekst skal møte elevene hver dag. • Tilgjengelig datautstyr i klasserommene.
Hjemme	• 15 minutters fritidslesing med leselogg. • Tilpasset leselekse

Materiell

• Lærebøker: Safari og Agora. • Leseforståelsesbøker fra Aschehoug Gan forlag • Aski raski • Smartboard • Nettsider

Metoder

• Verksted
--

Evaluering/utvikling

• Se Jappas plan for kartleggingsprøver. • Utviklingssamtaler • Uketest

Jappa skole

Plan for leseopplæring

4.trinn

	Kunnskapsløftet: Kompetansemål etter 4.trinn
Kompetansemål/ Mestringsmål (se K1-06 utover overskriftene)	Etter 4.trinn skal elevene kunne: • Muntlig kommunikasjon • Skriftlig kommunikasjon • Språk, litteratur og kultur
Lærings- strategier.	• Tankekart • Kommode-prinsippet • BISON • Ordskjema • skumlese

Tiltak

Samarbeid Skole/hjem	• Fritidslesing med leselogg.
På skolen	Lesing • 10 minutters stillelesing etter hvert friminutt. • Repetert lesing • Jobbe med eldre nasjonale prøver • Høytlesing i spisetiden. • Høytlesing med lesestopp. Skrive egen fortsettelse eller ny slutt. • Dette lurte jeg på- etter lesing. • Lære å lese; programmer, tabeller, oppskrifter, bruksanvisninger. • Elevene har bokpresentasjon i bibliotektimen. • Presentere bøker på tvers av trinn. Filme presentasjonene. • Lesekurs • Leseprosjekt høst: Tegneserier
	Skriving • Jobbe med eldre nasjonale prøver. • Dette lurte jeg på- etter lesing. • Skrive egen fortsettelse etter lesing med lesestopp.
	Bibliotek • Organisering av bibliotektimen. • En bibliotektime i uka
	Læringsmiljø • Undervisning i store grupper, mindre grupper, og i tilpassede grupper. • Kasser med bøker fra biblioteket

Hjemme	• Leselekse hver dag, med oppgaver til (leseforståelse). • Svare på spørsmål i hele setninger (leseforståelse). • 15 minutters fritidslesing i egenvalgt bok, med leselogg.
---------------	---

Materiell/metoder

• Safari lesebok • Safari lesehefte • Agora øvebok • Agora språkbok • Eldre nasjonale prøver • Salaby.no • Andre fagbøker (Gaia, Vivo o.l.) • Bibliotekets bøker • Smartboard • Super-nytt.
--

Evaluering/utvikling

• Ukeprøver med diktat. • Se Jappas plan for kartleggingsprøver. • Utviklingssamtaler • Uketest
--

Jappa skole

Plan for leseopplæring

5.trinn

	Kunnskapsløftet: Kompetansemål etter 5.trinn
Kompetansemål/ Mestringsmål (se KI-06 utover overskriftene)	Etter 5.trinn skal elevene kunne: • Muntlig kommunikasjon • Skriftlig kommunikasjon • Språk, litteratur og kultur • Se obl. plan for læringsstrategier 4.-5.trinn
Lærings- strategier.	• Bison overblikk • Strukturert tankekart • Oversiktslese, detaljlese, se likheter og forskjeller • Bearbeide tekst – gjenfortelle, sammendrag, refleksjon, lage spørsmål - respons • Les og lær videre • VØL

Tiltak

Samarbeid Skole/hjem	• Leseferdigheter (forståelse og lesehastighet) et tema på foreldremøter og i utviklingssamtaler. Ha spesielt fokus på fagtekster i tillegg til skjønnlitteratur og mengdelesing/ krav om fritidslesing hjemme (med føring av logg).
På skolen	Lesing • Stillelesing på skolen minst 15 minutter hver dag. • Lesing for hverandre – lærer/læringspartner/gruppen/trinnet • Leseprosjekt to ganger i året. • Repetert lesing • Presentasjon av bøker. • Presentasjon av prosjekter for andre • Lesekurs • Leseprosjekt høst: Mysteriebøker • Leseprosjekt vår: Mengdelesing
	Skriving • Gjenfortelling • Referat • Lage korte fortellinger • Faktaskriving • Håndskrift?
	Bibliotek • Organisering av bibliotektimen. • Samarbeid med bibliotekar når det jobbes med temaer, leseprosjekt og lesekurs. (lesekurs også for flinke)
	Læringsmiljø

	• Et bredt utvalg av litteratur i klasserommet. • Tilgjengelig datautstyr – gi mulighet til å lage presentasjoner
Hjemme	• Tilpassede leselekser • 15 min. fritidslesing, med føring av leselogg.

Materiell

• Fagbøker • Skjønnlitteratur – bibliotek • Tilgang til materielle via datautstyr

Metoder

• Læringspartner • Fremføring • Leseprosjekter • Stasjonsundervisning? • Verksted • Story-line?
--

Evaluerings/utvikling

• Se Jappas plan for kartleggingsprøver. • Utviklingssamtaler • Uketest

Jappa skole

Plan for leseopplæring

6.trinn

	Kunnskapsløftet: Kompetansemål etter 6.trinn
Kompetansemål/ Mestringsmål (se KI-06 utover overskriftene)	Etter 6.trinn skal elevene kunne: • Muntlig kommunikasjon • Skriftlig kommunikasjon • Språk, litteratur og kultur
Lærings- strategier.	• Førlesing • Lesestopp • Bison overblikk • Strukturert tankekart • Begrepstrening • Nøkkelord • Faktasetninger • Skrive sammendrag • Oversiktslese, detaljlese se likeheter og forskjeller • Bearbeide tekst – gjenfortelle, sammendrag, refleksjon, lage spørsmål., respons • Les og lær videre • VØL • Vurdere egen læringsstrategibruk • venndiagram

Tiltak

Samarbeid Skole/hjem	• Leseferdigheter (forståelse og lesehastighet) et tema på foreldremøter og i utviklingssamtaler. Ha spesielt fokus på fagtekster i tillegg til skjønnlitteratur og mengdelesing/ krav om fritidslesing hjemme (med føring av logg).
På skolen	Lesing • Stillelesing på skolen minst 15 minutter hver dag. • Lesing for hverandre – lærer/læringspartner/gruppen/trinnet • Leseprosjekt to ganger i året. • Repetert lesing. • Lesekurs. (også for flinke) • Leseprosjekt høst: Bokslukerbøker + engelske bøker
	Skriving • Gjenfortelling • Referat • Stilskrivning • Faktaskrivning • Håndskrift?

	Bibliotek • Organisering av bibliotektimen. • Samarbeid med bibliotekar når det jobbes med temaer, leseprosjekt og lesekurs. • Presentasjon av bøker. • Presentasjon av prosjekter for andre
	Læringsmiljø • Samarbeid med bibliotekar for godt utvalg av bøker • Samarbeid med folkebiblioteket? • Tilgjengelig datautstyr – gi mulighet til å lage presentasjoner
Hjemme	• Tilpassede leselekser • 15 min. fritidslesing, med føring av leselogg.

Materiell

• Fagbøker • Skjønnlitteratur – bibliotek • Tilgang til materielle via datautstyr

Metoder

• Læringspartner • Fremføring • Leseprosjekter • Stasjonsundervisning? • Verksted • Story-line?
--

Evaluering/utvikling

• Se Jappas plan for kartleggingsprøver. • Utviklingssamtaler • Uketest

Jappa skole

Plan for leseopplæring

7.trinn

	Kunnskapsløftet: Kompetansemål etter 7.trinn
Kompetansemål/ Mestringsmål (se KI-06 utover overskriftene)	Etter 6.trinn skal elevene kunne: • Muntlig kommunikasjon • Skriftlig kommunikasjon • Språk, litteratur og kultur • Se obl. plan for læringsstrategier 4.-7.trinn
Lærings- strategier.	• Førlesing • Bison overblikk • Strukturert tankekart • Friformkart • Lesestopp • Begrepstrening • Nøkkelord • Koselese, nærlese, skumlese, skanne. • Lese tabeller, grafiske fremstillinger. • Bruke ordlister og oppslagsverk • Bearbeide tekst – gjenfortelle, sammendrag, refleksjon, lage spørsmål., respons • Skrive faktasetninger • Bruke ordlister og oppslagsverk til å søke informasjon, også på nett • Les og lær videre • VØL • Venndiagram • Vurdere egen læringsstrategibruk

Tiltak

Samarbeid Skole/hjem	• Leseferdigheter (forståelse og lesehastighet) et tema på foreldremøter og i utviklingssamtaler. Ha spesielt fokus på fagtekster i tillegg til skjønnlitteratur og mengdelesing/ krav om fritidslesing hjemme(med føring av logg).
På skolen	Lesing • Stillelesing på skolen minst 15 minutter hver dag. • Lesing for hverandre – lærer/læringspartner/gruppen/trinnet • Nærlesing • Skumlesing/skanning • Forberedelser til prøver • Leseprosjekt to ganger i året. • Presentasjon av bøker. • Presentasjon av prosjekter for andre

	• Repetert lesing • Lesekurs • Leseprosjekt høst: Lesering
	Skriving • Gjenfortelling • sammendrag • Sjangerlære; fortelling, artikkel, dikt, sammensatt tekst, leserinnlegg. • Faktaskriving • Håndskrift?
	Bibliotek • Organisering av bibliotektimen. • Lære om kildekritikk • Samarbeid med bibliotekar når det jobbes med temaer, leseprosjekt og lesekurs. (Lesekurs også for flinke)
	Læringsmiljø • Samarbeid med bibliotekar for godt utvalg av bøker • Samarbeid med folkebiblioteket? • Tilgjengelig datautstyr – gi mulighet til å lage presentasjoner
Hjemme	• Tilpassede lekser • 15 min. fritidslesing, med føring av leselogg.

Materiell

• Fagbøker • Skjønnlitteratur – bibliotek • Tilgang til materielle via datautstyr

Metoder

• Læringspartner • Fremføring • Leseprosjekter • Stasjonsundervisning? • Verksted • Storyline?

Evaluerings/utvikling

• Se Jappas plan for kartleggingsprøver. • Utviklingssamtaler • Uketest

Jappa skole

Plan for leseopplæring

Velkomstklassen

	Kunnskapsløftet: Grunnleggende norsk for språklige minoriteter.
Kompetansemål/ Mestringsmål (se Kl-06 utover overskriftene)	• Nivå1 • Nivå 2 • Nivå 3
Lærings- strategier.	• Lese bilder, forside, tittel. • Tankekart/tegnekart • Lesestrategier: før, under og etter lesing. • Begrepstrening/vanskelige ord. • Nøkkelord • Lese tabeller/opskrifter/instruksjoner/kart/ stikkordregister. • Bearbeide tekst, gjenfortelle • Bison • Lesestrategier, skumlese, koselese. • Lage egne spørsmål. • Likheter og forskjeller • Skrive sammendrag • Høytlesing med lesestopp • Faktasetninger

Tiltak

Samarbeid Skole/hjem	• Tilrettelegge for og vise interesse for elevens lesing og læring. • Samtale med eleven om lekser og lesing. • Følge opp individuelle avtaler med skolen. • Holde seg orientert via elevens ukeplaner.
På skolen	Lesing • Ha daglige leselekser. • Veiledet lesing. • Høyfrekvente ord. • Fokus på lesing i norsk og matte. • Drøfte og vurdere tekster i plenum. • Bruke ulike lese,- læringsstrategier for ulike tekster og lesesituasjoner. • Førlesing, under lesing, etter lesing. • Presentasjon av bøker. • Presentasjon av prosjekter/powerpointer for andre • Se og lytte til høytlesing av bok på smart. (f.eks. Salaby.no). • Prosjekt faglitteratur.

	Skriving • Daglige diktater • Tekstskaping, for å se sammenheng mellom talt språk og skriftspråk. • Faktaskriving • Gjenfortelling • Løse arbeidsoppgaver knyttet til lest tekst. • Benytte IKT i tekst og tekstbehandling. • Tegne og skrive til bøker/bilder. • Blyantgrep og skriveretning.
	Bibliotek • Bli kjent på biblioteket, lære lånerutiner, få lånekort, få veiledning i hvor aktuelle tilpassa bøker finnes. • Lån av bøker til tema, stillelesing og høytlesing. • Samarbeid med bibliotekar når det jobbes med temaer og leseprosjekt.
	Læringsmiljø • Godt utvalg av fagbøker og skjønnlitterære bøker i klasserommet. • Tilgjengelig datautstyr til begrepslæring og bruk av aktuelle nettsider. • Aktuelle plansjer og plakater henger oppe av: alfabetet, ukedager, kalender osv
Hjemme	• Øve diktat • Tilpassede leselekser

Materiell

• Norsk Start. Lesebok og arbeidsbok (1-2, og 3-4). • ABCen lesebok + gul og grønn arbeidsbok (Haugstad) • Diverse kopiering fra mange ulike verk, for eksempel Elle Melle, Zeppelin, Safari, Leseriket osv. • Leseorpset (nrk.no) • Aski Raski • Språkleker (Jørgen Frost). • Lettlestebøker ; Damms leseunivers o.l. • Smartopplegg til temaer. • <u>Nettsteder:</u> Kunnskap.no Salaby.no Google.com (finne bilder til ord/begreper). • Egen årsplan for A, B og C gruppa.
--

Evaluerings/utvikling

• Kartleggingsmateriell for minoritetsspråklige • Utviklingssamtaler. Uketest
--

Vedlegg til leseplan for Velkomstklassen.

Nye elever får tilnærmet lik den lese,- og skriveopplæringen som norske barn starter med på 1.trinn.

Det er utfordrende å finne læreverk som er egnet til leseopplæring av elever som ikke kan norsk. Derfor må det kopieres sider og oppgaver fra ulike verk; Elle Melle, Safari, Leseriket, Kaleido osv.

I bøker som brukes til leseopplæring er mange av oppgavene basert på at eleven skal kople lyden til bilder av ting, slik som; is, sol, lim, rose osv. Siden elever i Velkomstklassen ikke kjenner disse bildene/ordene, må det fokuseres på den syntetiske leseopplæringen i begynnelsen. Samtidig må det jobbes med de grunnleggende språkferdigheter, og ordforrådet (arbeid med tema).

Fokus på grunnleggende språkferdigheter som :

- Lytt ut lyder (1. lyd, 2. lyd, 3. lyd) osv.
- Rim og regler (rytme i språket).
- Klappe stavelser.
- Lære alfabetet og at det er forskjell på bokstav og lyd.
- Øve på å stave ord muntlig.
- Synge
- Sammenligne lyder norsk/morsmål.
- Bruke «Språkleker» av Jørgen Frost.

Gode nettsider som brukes i begynneropplæringen:

- «Leseorpset» (nrk.no)
- Salaby.no
- Kunnskap.no

Obligatoriske læringsstrategier

1.trinn	2.trinn	3.trinn	4.trinn	5.trinn	6.trinn	7.trinn
Lese bilder Tanke/tegnekart Førlesing.	Førlesing Bilder og tittel, overskrifter, kapitler. Tanke/tegnekart. Utvidet tankekart Lesestopp Begrepstrening ved vanskelige ord. Parsamtale.	Forside. Overskrifter. Bilder og illustrasjoner. Tanke/tegnekart, utvidet tankekart. Lesestopp. Begrepstrening v/vanskelige ord. Nøkkelord. Lese tabeller og oppskrifter. Gjenfortelle Finne svar på spørsmål i teksten. Kommode.	Forside Overskrift. Bilder illustrasjoner. Tankekart/tegnekart, utvidet tankekart. Begrepstrening. Lesestopp. Skumlese, oversiktslese, lestelese, nærlese, detaljlese, koselese. Lese tabeller, oppskrifter. Bruke ordliste. Bearbeide tekst, gjenfortelle. Jeg-vet tekster. Gi respons Lage spørsmål til teksten. Bison Ordskjema. Kommode.	Bison-overblikk. Strukturert tankekart. Fri-form kart. Lesestopp. Begrepstrening. Skumlese, oversiktslese, lestelese, nærlese, detaljlese, koselese. Lese tabeller. Bruke ordlister. Samskjema. Gjenfortelle. Bearbeide tekst. Faktasetninger. Lage egne spørsmål til teksten. Skrive sammendrag. Les og lær videre. Vøl.	Førlesing Bison Tankekart Lesestopp Begrepstrening Nøkkelord Gjenfortelling Faktasetninger Lage spørsmål til teksten. Let og finn spørsmål, refleksjonsspørsmål. Skrive sammendrag. Respons (læringspartner). Kommode. Venndiagram.	Førlesing Bison-overblikk. Strukturert tankekart. Friformkart. Lesestopp. Begrepstrening Nøkkelord. Koselese, nærlese, skumlese, skanne Lese tabeller, grafiske framstillinger. Bruke ordlister og oppslagsverk. Gjenfortelle Faktasetninger. Lage spørsmål til teksten. Skrive sammendrag. Respons. Les og lær videre. Venndiagram. Vurdere egen strategibruk.

Lesing som grunnleggende ferdighet (fra læreplanene).

Norsk

Å kunne lese i norsk er å skape mening fra tekster fra nåtid og fortid i et bredt utvalg sjangere. Det innebærer å engasjere seg i tekster og få innsikt i andre menneskers tanker, opplevelser og skaperkraft. Det innebærer videre å kunne finne informasjon og forstå resonnementer og framstillinger i ulike typer tekster på skjerm og papir, og å kunne forholde seg kritisk og selvstendig til de leste tekstene. Utviklingen av leseferdigheter i norskfaget forutsetter at elevene leser ofte og mye, og at de arbeider systematisk med lesestrategier som er tilpasset formålet med lesingen, og med ulike typer tekster i faget. Utviklingen går fra grunnleggende avkoding og forståelse av enkle tekster til å kunne forstå, tolke, reflektere over og vurdere stadig mer komplekse tekster i ulike sjangere.

Matematikk

Å kunne lese i matematikk inneber å forstå og bruke symbolspråk og uttrykksformer for å skape mening i tekster fra daglegliv og yrkesliv så vel som matematikkfaglege tekster. Matematikkfaget er prega av samansette tekster som inneheld matematiske uttrykk, grafar, diagram, tabellar, symbol, formlar og logiske resonnement. Lesing i matematikk inneber å sortere informasjon, analysere og vurdere form og innhald og samanfatte informasjon frå ulike element i tekster. Utvikling i å lese i matematikk går frå å finne og bruke informasjon i tekster med enkelt symbolspråk til å finne mening og reflektere over komplekse fagtekster med avansert symbolspråk og omgrepsbruk.

Engelsk

Å kunne lese i engelsk er å kunne skape mening ut fra ulike typer tekster. Det betyr å lese engelskspråklige tekster for å forstå, reflektere over og tilegne seg innsikt og kunnskap på tvers av kulturer og fagfelt. Det innebærer videre å forberede, utføre og bearbeide lesing av engelskspråklige tekster til forskjellige formål, og av varierende lengde og kompleksitet. Utvikling av leseferdigheter i engelsk er å ta i bruk lesestrategier tilpasset formålet med lesingen i stadig mer krevende tekster. Videre innebærer det å lese engelskspråklige tekster med flyt og forståelse, og utforske, drøfte, lære av og reflektere over ulike typer informasjon.

Samfunnsfag

Å kunne lese i samfunnsfag inneber å utforske, tolke og reflektere over faglege tekster for å forstå eige og andre samfunn og andre tider, stader og menneske. Det inneber òg å kunne behandle og bruke informasjon frå bilete, film, teikningar, grafar, tabellar og kart, og å gjere målretta informasjonssøk, kritisk vurdering og medvitne val og bortval av kjelder. Utvikling av leseferdighetene i samfunnsfag inneber gradvis oppøving, frå forståing av tekst og visuelle framstillingar, gjennom tolking og vurdering til utvikling av strategiar for kritisk kunnskapstileigning. Lesing for informasjonsinnhenting og kritisk lesing av kjelder tek til med å finne informasjon i enkle, tilrettelagde kjelder og å vurdere om informasjonen er nyttig. Seinare kjem oppøving av evna til å gjere eigne informasjonssøk, samanlikne informasjon frå ulike kjelder og kritisk vurdere deira relevans, truverd og formål.

Kunst og håndverk

Å kunne lese i kunst og håndverk dreier seg blant annet om å kunne tolke tegn og symboler og om å få inspirasjon til skapende arbeid. Visuell kommunikasjon gjennomsyrrer faget og bidrar til utvikling av tekstforståelse. For å nyttiggjøre seg informasjon og unngå å bli lurt av visuell retorikk er det viktig å kunne lese og forstå ulike tekstuttrykk. Tolkning av diagrammer og andre visuelle representasjoner, som for eksempel bruksanvisninger og arkitekttegninger, danner grunnlag for viktige beslutninger.

Mat og helse

Å kunne lese i mat og helse inneber å granske, tolke og reflektere over faglege tekstar med stigande vanskegrad. Det handlar om å kunne samle, samanlikne og systematisere informasjon frå oppskrifter, bruksrettleingar, varemerking, reklame, informasjonsmateriell og andre sakprosaetekstar, og vurdere dette kritisk ut frå føremålet med faget.

Naturfag

Å kunne lese i naturfag er å forstå og bruke naturfaglige begreper, symboler, figurer og argumenter gjennom målrettet arbeid med naturfaglige tekster. Dette innebærer å kunne identifisere, tolke og bruke informasjon fra sammensatte tekster i bøker, aviser, bruksanvisninger, regelverk, brosjyrer og digitale kilder. Lesing i naturfag inkluderer kritisk vurdering av hvordan informasjon framstilles og brukes i argumenter, blant annet gjennom å kunne skille mellom data, antakelser, påstander, hypoteser og konklusjoner. Utviklingen av leseferdighet i naturfag går fra å finne og bruke uttrykt informasjon i enkle tekster til å forstå tekster med stadig flere fagbegreper, symboler, figurer, tabeller og implisitt informasjon. Kravet til kritisk lesing og evne til å identifisere relevant informasjon og vurdere kilders troverdighet øker, fra å kunne bruke tilrettelagte kilder til å kunne innhente og sammenligne informasjon fra ulike kilder og vurdere relevansen.

Kroppsøving

Å kunne lese i kroppsøving handlar om å kunne hente, tolke og forstå informasjon frå fagspesifikke tekstar. Det gjev grunnlag for å vurdere viktige sider ved arbeidet i faget. Lesing handlar òg om å tolke kart og forstå symbol.

Veiledet lesing

Målet for veiledet lesing er å utvikle elevenes ferdigheter i å bruke lesestrategier selvstendig, slik at elevene klarer å møte og lese nye tekster og respondere på dem kritisk. (*Learning Media, 1997, side 81*)

Veiledet lesing betyr at læreren støtter elevene på en slik måte at "hva de kan gjøre med lærerens hjelp i dag, kan de gjøre alene i morgen" (*Den nærmeste utviklingssone - Vygotsky*).

Følgende gir en beskrivelse av *hva og hvorfor* veiledet lesing brukes ved skolen:

- En målrettet og strukturert undervisningsform.
- Kan brukes i alle fag på alle klassetrinn.
- Veiledet lesing er tilpasset opplæring.
- Utvikling av leseforståelse og lesekompetanse.
- Elevene tilegner seg lesestrategier som de kan anvende i andre lesesituasjoner.
- Læreren støtter og veileder elevene i leseutviklingen ved blant annet å bruke ulike strategier for å tilegne seg en tekst.
- Elevene blir trygge og selvstendige lesere.

Veiledet lesing i praksis

I veiledet lesing tilpasses teksten elevenes lesekompetanse.

I en leseøkt skal elev og lærer lese-, tenke- og snakke seg gjennom teksten. Prosesser i timen ser omtrent slik ut:

1. Aktivere førforståelse.
2. Hva vet elevene om emnet?
3. Se på bilder, overskrifter med mer.
4. Hva tror eleven teksten vil handle om? Les korte deler av teksten om gangen.
5. Snakk om teksten ut fra læringsmålene.
6. I oppsummering, på slutten av økten, sikrer man at læringsmålene er nådd.

Veiledet lesing og kunnskapsløftet

- Vektlegger grunnleggende ferdigheter
- Variasjon i litteratur og tekstsjangrer
- Bevisst bruk av lese- og læringsstrategier
- Settes av tid til lesing, refleksjon og kommunikasjon
- Kunne forholde seg analytisk og kritisk til tekst

Fra læringsplakaten

- Gi alle elever like muligheter til å utvikle sine evner og talenter individuelt og i samarbeid med andre
- Stimulere elevene til å utvikle egne læringsstrategier og evne til kritisk tenking.
- Fremme tilpasset opplæring og varierte arbeidsmåter.

Dette skjemaet gjev ein kortversjon om leseutvikling

Normalutvikling for 1. – 7. klasse

Lesetrappa Frå boka ”Lese og skriveopplæring i grunnskolen” av Gerd B. Salen					Steg 6
					7. klasse
				Steg 5	
				5.- 6. klasse	
			Steg 4	Ortografisk- morfemisk lesing	Meir avansert lesing
			4. klasse		
		Steg 3	Ord- identifikasjon	Raskare ord- identifikasjon	Prosess i utvikling
		3. klasse			
	Steg 2	Automatisering	Leseflyt	og meir lesepraksis	
	2. klasse				
Steg 1	Lære bokstavar Syntesen	Sosial prosess	Meistring	Motivasjon og lese-lyst Lese for å lære Metakognitivitet	
1. klasse					
Logografisk lesing	Lære å lese	Begynnar-	Fart Flyt Forståing Leselyst	Meir fleksible strategiar og faglege prestasjonar	
Språkleg bevisstgjeri- ng	lesing	Overgangslesar			
Bokstavlyd	Meistring				
Aktiv deltaking	Utforsking				
		Lesefart over 25 ord/min	Lesefart over 50 ord/min	Lesefart over: 80 ord/min ord/min	100
Førlesing			Ortografisk lesestrategi		
Fonologisk lesestrategi			Den vidare leseopplæring		
Den grunnleggjande leseopplæring					

Pilene symboliserer lesing som en prosess, og at det fins overgangslesere på alle trinn i trappa.

Forklaring av lesetrappa bygger på Gerd B. Salen si bok. Vi viser til denne for ei mer utførlig forklaring og utdyping.

Bibliotektimen

15-20 minutter:

- Bokpresentasjon. Elever presenterer en bok de synes var kjempegod, eller boka de skal levere.
- Lærer presenterer nye bøker, anbefalte bøker eller temabøker.
- Høytlesing av lærer: fra aktuelle bøker eller forfattere.

5 minutter:

- Opplæring på biblioteket: oppførsel, organisering og merking av bøker. Hvordan elevene kan finne bøker.

5 minutter:

- Låne og levere: låne til stillelesing på skolen, og bøker til fritidslesing hjemme.

15 minutter.

- Lesing: på biblioteket eller i klasserommet.
- Skrive bokpresentasjoner

Leseguide for foresatte ved Jappa skole

Kjære foresatte!

Din innsats er avgjørende for ditt barns leseutvikling.

Her er noen punkter som kan hjelpe til med å gjøre leseaktiviteten positiv for barn og voksne.

1. Velg riktig tidspunkt.

Det er lurt å velge en tid da barnet er opplagt og dere kan kose dere med boken.

2. Bildene er viktige!

Les først bokas tittel og studer forsiden. Bla gjennom boka og se på bildene.

Snakk sammen om bildene. De vil gi barnet en idé om hva teksten handler om.

3. Så lenge barnet ikke kan lese, skal du lese for barnet.

Barnet leser sammen med deg.

4. Barnet skal peke på hvor du skal begynne.

Det er ikke selvsagt for barnet hvor vi begynner å lese. La barnet trene på å peke ut hvor vi starter, slik at de lærer dette skikkelig.

5. La barnet bruke fingeren og peke på hvert ord etter hvert som du leser.

6-åringene er ofte ikke bevisst hva et ord er. Denne treningen er veldig viktig for at de skal lære å skille ut enkeltord. Pekingene vil også hjelpe dem til å lære forskjell på ord og setninger.

6. Dersom barnet kjenner igjen enkeltord, er det fint om barnet får lese ordet.

Dette gjelder også dersom barnet kjenner igjen bokstaver eller deler av ord.

Det er også fint dersom barnet oppdager ord som rimer eller liknende ting.

7. Hjelp barnet til å tenke og undre seg under lesingen.

Å lese skal være en fin opplevelse. Det er fint å le, undre seg eller fantasere videre omkring det boka forteller.

8. Det gjør ingenting om dere har lest boka før.

For et barn er det morsomt å lese bøker om igjen. Snakk gjerne sammen om hva dere husker fra sist gang.

9. Noter på lesekortet hver gang dere har lest!

Det er alltid morsomt å se hvor flink man har vært!

TAKK FOR HJELPEN!

Noen spørsmål? Ikke nøl med å ta kontakt med oss.

Aktuelle nettsteder/lenker og litteratur:

- Læreplanverket for kunnskapsløftet
- Lesesenteret.no
- iMAL.no
- Fagbok i bruk (Hefte, Lesesenteret).
- Skrivesenteret.no
- Foreningen !Les
- Salaby.no
- Verktøykassa (its learning).
- Lese- og skriveopplæring i grunnskolen (Gerd B. Salen).
- Logos
- Spesialpedagogisk leseopplæring (Refstad).
- Språkveilederen (Statped).
- It`s learning: JAP Bibliotek.

